

VÄINÖ MONONEN

TALVISOTA SUOMUSSALMELLA II

TALVISOTA SUOMUSSALMELLA II

(C) 2021 Väinö Mononen

Kustantaja: BoD - Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: - Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-4392-8

TALVISOTA SUOMUSSALMELLA II

Alkusanat

Sisällöstä

Talvisota Suomussalmella II on toinen teos viisiosaisesta Talvisota Suomussalmella -sarjasta, joka seuraa tiiviisti Suomussalmen korpitaistelujen etenemistä.

Taisteluja käydään samanaikaisesti kahdella eri rintamalla. Eversti Siilasvuon komentamien suomalaisjoukkojen torjuntataistelut keskittyvät vihollisen väkivahvan 163. Divisioonan tuhoamiseen Hulkonniemessä ja Kylänmäessä työntäen lopulta jäljelle jääneet vihollisjoukot tuloreitilleen Juntusrantaan.

Samaan aikaan osa suomalaisjoukoista keskittyy 44. Divisioonan tuhoamiseen Raatteen taistelussa. Kamppailun aikana käydään myös useita kiivaita lähitaistelukahakoita eri puolilla rintamaa. Suomalaisten saadessa lopulta rintamahallinnan aikaiseksi iso osa joukoista siirretään yllättäen Kuhmoon toisiin tehtäviin Osasto Karin jäädessä yksin Suomussalmen rintamavastuuseen. Kertomukseen on liitetty useita suomalaisveteraanien erillisiä haastattelutietoja omakohtaisista kokemuksista taistelujen keskellä.

Sodan päätyttyä puidaan vihollisen tekemisiä. Sotasaalista on kertynyt valtavat määrät ja edessä on työläs raivausurakka, joka sitoo paljon työmiehiä rintaman siivous- ja järjestelytehtäviin.

Tekstissä sivutaan myös talvisodan jälkeistä välirauhan aikaa ja joukkojen uudelleensijoittelua sekä silloisia puolustusjärjestelyjä. Värilliset piirroskartat seuraavat rintamatapahtumien tilanne- ja paikkakohtaista etenemistä niihin liittyvine värivalokuvineen. Lisäksi teoksen loppuosassa on esitelty talvisodan muistomerkkejä ja käymisenarvoisia tutustumiskohteita Suomussalmella.

Teos on omistettu Suomussalmella 1939-1940 käydyn talvisodan suomalaisveteraaneille ja heidän unohtumattomalle muistolleen.

Enossa 30. marraskuuta 2020

Väinö Mononen

TALVISOTA SUOMUSSALMELLA II

Sisällysluettelo

Alkusanat

- Sisällöstä *sivu 7*

163. Divisioonan lyöminen Hulkonniemessä ja Kylänmäessä

- Lisäjoukkojen keskittäminen *sivu 21*
- Hyökkäysvalmistelut ja taistelut 21.-26.12.1939
 - Itä muuttuu länneksi *sivu 23*
 - Vastuu painoi *sivu 23*
 - Torjuntavoittoa *sivu 24*
 - Joukkojen siirtoja *sivu 25*
 - Kiantajärven jäätie *sivu 26*
 - Sissitoimintaa sivustoilla *sivu 27*
 - Kaksi hyökkäysosastoa - Fagernäs ja Harola *sivu 28*
 - Ryhmä Kari ja PPP 6 *sivu 30*

 - Etulyönti on puoli voittoa *sivu 30*
 - Taloryhmän tuhoaminen *sivu 32*
 - Pätevä pioneeri *sivu 33*
 - Korpin natsat *sivu 34*
 - Nyt ruvetaan tappelemaan! *sivu 34*
 - Hevoskuorma tavaraa *sivu 35*
 - Kova ottelu Kotalassa *sivu 36*

- Yllättävä suunnanmuutos *sivu 37*
- Suomalaisvoimien ryhmitys 26.-27.12. yöllä
 - 9. Divisioona - eversti Siilasvuo *sivu 39*
 - Ryhmä Susi - everstiluutnantti Susitaival *sivu 39*
- Venäläisvoimien ryhmitys 26.-27.12. yöllä
 - 163. Divisioona - komentaja Zelentsov *sivu 39*
 - 44. Divisioona - komentaja Vinogradov *sivu 40*

Taistelut Hulkonniemessä

- Suomalaisosastojen hyökkäys alkaa *sivu 42*
 - Osasto F *sivu 42*
 - Osasto H *sivu 44*
 - Lehto suojaa *sivu 45*
 - Tilannekartta no 20 *** *sivu 46*
- Vihollinen harhauttaa *sivu 47*
 - Kiantajärven kansainvaellus *sivu 48*
 - Pikainen tehtävämuutos *sivu 49*
- Lopullinen puhdistus *sivu 50*
 - Kova hinta *sivu 51*
 - Osasto Karin sotapäiväkirjasta *sivu 52*
- Kiirettä Kiantajärvellä *sivu 54*
 - Käärmelammen taistelu *sivu 55*
 - Osastot Hannila ja Paavola *sivu 56*
 - IV/KT-Pr:n tappiot Hulkonniemen hyökkäyksessä 27.-28.12.1939 *sivu 57*

Taistelut Kylänmäessä

- Vastassa voimakas vihollisosasto - III/JR 662 *sivu 61*
 - Järvisen PPP 6 *sivu 61*

- Lehtosuon luoma tulppa piti	<i>sivu 62</i>
- Pälpättäjä	<i>sivu 64</i>
- Pommikoneita!	<i>sivu 65</i>
- Lassilan I/JR 27	<i>sivu 65</i>
- Schönbergin IV/KT-Pr	<i>sivu 65</i>
- Kylänmäen sotasaalis	<i>sivu 66</i>
• Takaa-ajo	<i>sivu 67</i>
- Osasto Kuistio	<i>sivu 67</i>
- <u>Tilannekartta no 21 ***</u>	<i>sivu 68</i>
- Maastonpuhdistusta	<i>sivu 69</i>
- Edessä uusia haasteita	<i>sivu 71</i>
• Loppulaskelma	<i>sivu 71</i>
- Sotasaalis	<i>sivu 73</i>

Ryhmänjohtajan sotaa Suomussalmella

• Kylänmäen tienhaarassa	
- Hiihtomarssi	<i>sivu 75</i>
- Tosi edessä	<i>sivu 75</i>
- Tässä on linja	<i>sivu 78</i>
- Kaivakoon vänrikki itse	<i>sivu 79</i>
- Siinä on oikea upseeri	<i>sivu 81</i>
- Kyttäysammuntaa	<i>sivu 83</i>
- Tankit tulevat	<i>sivu 84</i>
- Jopa tehosi	<i>sivu 86</i>
- Korsut matalaksi	<i>sivu 87</i>

Muita erillisiä taistelutapahtumia

• Täysosuma	
- Käpylän kylän valtaus	<i>sivu 90</i>
• Vihollisjoukkue antautuu	

- Kahden miehen ylläkkö *sivu 93*
- Arvokas sotasaalis
 - Mäkelän kenttäsairaala *sivu 94*
- Ahtautta kanttiinissa
 - Avunpyyntö *sivu 94*
- Kuusamolaisten opissa
 - Alistustehtävä *sivu 95*
- Yksi ylläkkö
 - Saaliina hevosia ja tykkejä *sivu 96*
- Heitintulta
 - Kuusi vaunua tuhotaan *sivu 96*

44. Divisioonan tuhoaminen Raatteen taistelussa

- Vihollisen taktinen tarkoitus *sivu 98*
- Osasto Kontula - Kannaksen lukko *sivu 98*
 - Uusi tehtävä *sivu 99*
 - Tuli vain kertalaukaus *sivu 101*
- Partioretkiä
 - 12.-15.12.1939 *sivu 102*
 - 16.-19.12.1939 *sivu 104*
 - 20.12.1939 *sivu 106*
 - 21.12.1939 *sivu 107*
- Puolustuslinjan siirtämisyritys *sivu 108*
- Sissihyökkäys Haukilaan *sivu 109*
 - Osasto Kontula *sivu 109*
 - Tulitaistelu alkaa *sivu 110*
 - Tilannekartta no 22 *** *sivu 112*
 - Panssarivaunuja! *sivu 113*
 - Jatkotehtävä *sivu 114*
 - Kaamea katku *sivu 114*
- Puolustuslinja säilyy entisellään
 - Puolustuslinjaa vahvennetaan *sivu 115*

- Joulunviettoa	<i>sivu 116</i>
- Vastassa neuvostodivisioona!	<i>sivu 117</i>
- Uusi sissihyökkäys	<i>sivu 118</i>
- Kontula menehtyy	<i>sivu 119</i>

Tilanne vuoden vaihtuessa Raatteentien suunnassa

• Vahvistusta puolustuslinjaan	<i>sivu 121</i>
- Vastassa vahva vihollinen	<i>sivu 122</i>
- Väärään suuntaan	<i>sivu 123</i>
• Hyökkäyssuunnitelma hahmottuu	<i>sivu 124</i>
- Eteenpäin oli päästävä	<i>sivu 125</i>
- Ensimmäinen tosikoitos	<i>sivu 127</i>
- Räjähävä luoti	<i>sivu 128</i>
- Sydän löi vielä	<i>sivu 129</i>
- Ratkaisu syntyy	<i>sivu 129</i>
- Eversti Siilasvuon päätelmä	<i>sivu 130</i>
- Operaatio käynnistyy	<i>sivu 131</i>
- <u>Tilannekartta no 23 ***</u>	<i>sivu 132</i>
• Kapina ”saksalaispataljoonassa”	
- Tiedusteluretki Karilaan	<i>sivu 133</i>
- Voiko tämä olla totta?	<i>sivu 134</i>
- Vankikolonna	<i>sivu 135</i>
• Sanginahon taistelu	
- Vaikea tehtävä	<i>sivu 136</i>
- Kosketuksen haku	<i>sivu 138</i>
- Kaksipuolinen saarrostushyökkäys	<i>sivu 139</i>
- <u>Tilannekartta no 24 ***</u>	<i>sivu 140</i>
- IV/KT-Pr:n tappiot Sanginahon taistelussa 3.-4.1.1940	<i>sivu 142</i>

- Alkutaistelut Haukilassa ja eteneminen
hyökkäysasemiin
 - Vihollinen vaikeuksissa *sivu 145*
 - Mäkinien JR 27 *sivu 145*
 - Tie saadaan poikki *sivu 146*
 - Lisävoimia pohjoisesta *sivu 147*
 - Seitsemän vaunua tuhotaan *sivu 148*
 - Kuusi miestä kaatuu *sivu 149*
 - Täysosuma teltaan *sivu 150*
 - Rykmentti pureutuu tienvarteen *sivu 151*

 - Käsijarru *sivu 152*
 - Muut suomalaisjoukot *sivu 153*
 - Osasto Kari *sivu 154*
 - Tuli äkkipysäys *sivu 155*
 - Kuuma laaki *sivu 156*
 - Pistoolit vastakkain *sivu 156*
 - Eskolan ruumisarkku *sivu 157*
 - Fagernäsin JR 64 *sivu 158*
 - ”Tykistöpatteri” *sivu 158*

- Yleishyökkäys alkaa *sivu 159*
 - 9.D:n hyökkäyskäsky *sivu 159*
 - Ratkaisutaistelut Haukilassa *sivu 161*
 - Tilannekartta no 25 *** *sivu 162*
 - Rykmentti rynnistää *sivu 163*
 - Mäyränkolo *sivu 164*

 - Vihollinen liikehtii *sivu 165*
 - Epätoivoinen murtautuminen *sivu 167*
 - Taistelualueen puhdistus *sivu 170*
 - Kekseliäs kenttäsaaraala *sivu 170*
 - Haukilan sotasaalis *sivu 172*

Erilainen taistelu Raatteessa

- Venäläinen tähysti Valkjärvellä
 - Huhuja kiertää *sivu 173*
 - Varusmieskoulutusta *sivu 173*
 - Sota syttyi - Riihimäkeä pommitettiin *sivu 174*
 - Junakuljetuksena Kajaaniin *sivu 175*
- Raatteen taisteluihin
 - Kurimosta Raatteelle *sivu 176*
 - Tunnustelijakaverini kaatui *sivu 177*
 - Vihollista kulutettiin hellittämättä *sivu 179*
 - Päästiin läpimurtoon *sivu 179*
 - Valtava sotakalusto *sivu 181*
- Sota oli partiotaisteluja
 - Aittojärvelle *sivu 183*
 - Ilmapommitus *sivu 184*
 - Takaisin Aittojärvelle *sivu 186*
 - Oma kenttävartio vallattiin takaisin *sivu 187*
 - Heräsin kenttäsairaalassa *sivu 187*
 - Kotiutus *sivu 188*

Osasto Kari

- Hyökkäys Eskolasta Raatteen tielle
Tyynelässä ja Mattilassa *sivu 190*
 - Tyynelä - Er.P 15 *sivu 190*
 - Sitkeä ukko *sivu 191*

 - Mattila - Saukko - Mäntylä - I/JR 64 *sivu 192*
 - Tilannekartta no 26 *** *sivu 194*
 - Reservi - IV/KT-Pr *sivu 194*
 - Raatteen tienhaaran valtaus *sivu 196*
 - Tyynelän sotasaalis *sivu 197*

- Taistelut Likoharjussa ja Raatteessa
 - Pataljoonat Räsänen ja Mankonen *sivu 198*
 - Vihollinen ajetaan kahden tulen väliin *sivu 200*
 - Tilannekartta no 27 *** *sivu 201*
 - Likoharjun sotasaalis *sivu 202*
 - Luutnantti Lavi Raatteessa *sivu 204*

- Puolustukseen ryhtyminen
 - Vihollinen on tuhottu *sivu 205*
 - Valtava sotasaalis *sivu 205*

- Hyökkäys Raatteeseen 10.1.1940
 - Joukkojen uudelleensijoituksia *sivu 207*

- Venäläisvankeja
 - Armonlaukauksia *sivu 208*
 - Tilannekartta no 28 *** *sivu 209*
 - Vanikka kelpasi *sivu 209*
 - Sydämeni heitti voltia *sivu 210*
 - Lääkintäeversti *sivu 211*
 - Yöllinen mysteeri *sivu 212*

Puolustus Raatteen suunnalla

- Joukkojen ryhmittelyä *sivu 214*
- Kuhmo odottaa - lähtötunnelmia
 - Ratsastajapatsas *sivu 214*
 - Uusi kipinävahti *sivu 215*
- Osasto Kari portinvartijaksi
 - Puolustusvastuu Osastolla *sivu 217*
 - Sammunut nuotio *sivu 218*
- Sissi- ja tiedusteluretkiä
 - Sissiosaston isku *sivu 219*
 - Isku Viiangin taloon *sivu 221*

TALVISOTA SUOMUSSALMELLA II

Taisteluja käydään samanaikaisesti kahdella eri rintamalla. Eversti Siilasvuon komentamien suomalaisjoukkojen torjuntataistelut keskittyvät vihollisen väkivahvan 163. Divisioonan tuhoamiseen Hulkonniemessä ja Kylänmäessä sekä Juntusrannassa.

Osa suomalaisjoukoista keskittyy 44. Divisioonan tuhoamiseen Raatteen taisteluissa. Kamppailun aikana käydään myös useita kiivaita lähitaistelukahakoita eri puolilla rintamaa.

Suomalaisten saadessa lopulta rintamahallinnan aikaiseksi iso osa joukoista siirretään yllättäen Kuhmoon Osasto Karin jäädessä yksin Suomussalmen rintamavastuuseen.

Sisältöön on liitetty useita värillisiä piirroskarttoja ja valokuvia sekä suomalaisveteraanien erillisiä kertomuksia taistelujen keskellä.

Sodan päätyttyä sotasaaliista on muodostunut työläs raivausurakka, joka sitoo paljon työmiehiä rintaman siivous- ja järjestelytehtäviin.

Tekstissä sivutaan myös talvisodan jälkeistä välirauhan aikaa ja joukkojen uudelleensijoittelua sekä silloisia puolustusjärjestelyjä.

Lisäksi teoksen loppuosassa on esitelty talvisodan muistomerkkejä ja käymisenarvoisia tutustumiskohteita Suomussalmella.

MKT, tietokirjailija Väinö Mononen

